

Беркімбаев К. М., Керімбаева Б. Т.

КРЕДИТТІК ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІНДЕ БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЛЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Республикамыздағы саяси және экономикалық өркендеудің мәнділігі, нарықтық қатынастар жолы, ұлттық – мәдени тұрғыдан даму білім беру жүйесіне де ерекше талаптар жүктеуде.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев 2006 жылғы 26 мамырдағы Г.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде студенттерге арнап оқыған дәрісінде: «...білім беру ұғымының өзі өзгеруде және кеңеюде. Жеке тұлғаны функциональдық әзірлеу тұжырымдамасынан жеке тұлғаны дамыту тұжырымдамасына көшіп жатыр. Жаңа тұжырымдама білім берудің даралық сипатын көздейді, ол әрбір нақты адамның мүмкіндіктерін және оның өзін-өзі іске асыруымен өзін-өзі дамытуға қабілеттілігін ескеруге мүмкіндік береді» деп көрсетті, себебі білім беру – қоғам мүшелерінің адамгершілік, мәдени және дене дамуы мен кәсіби біліктілігінің жоғары деңгейіне қол жеткізуді мақсат ететін үздіксіз тәрбие мен оқыту үдерісі. Білім беру ісі шеберлікке, дағдыға баулудың өсіп, өрбіп, белгілі бір кәсіпке, мамандыққа үйретумен тиянақталады. Жүзеге асырылатын білім беру бағдарламаларының сипатына қарай білім беру деңгейлері ажыратылатыны белгілі.

Қоғам сұранысына сәйкес болашақ маман құзырлығына қойылатын талаптар жоғары білім жүйесіне көпдеңгейлі білім беру мен кредиттік оқыту технологиясын енгізуге жол ашты. Кредиттік оқыту жүйесінде студенттің кәсіби құзырлығын қалыптастыру және оған жаңаша көзқарастың қажеттігі байқалды.

Кредиттік оқыту жүйесінің ендірілуіне байланысты білім берудің жаңа парадигмалары енді «оқу – қалай оқуыңа», «өзін-өзі дамыту» және «өмір бойына оқу» болды. Бұл – кредиттік жүйеде енді оқытушының өзіндік жұмысқа аса маңыз беріп, оны

ұйымдастырудың алуан түрлері мен жолдарын студентке көрсете отырып, студенттің танымдық әрекетінің ұйымдастырушысы болуы керектігін білдіреді. Кредиттік оқыту жүйесіндегі оқу үдерісінде студент енді әрекет субъектісіне айналды.

Кредиттік оқыту жүйесі – оқу үдерісін ұйымдастыруда жаңа ізденістерге мүмкіндік ашып, «жалпыға ортақ білім» парадигмасынан «әркімге арналған білім» парадигмасына қадам жасатады [1, 2].

Білім берудегі мемлекет саясатының ең маңызды мәселелері – маман даярлау сапасын жақсарту, білім берудегі ғылыми-әдістемелік жүйелерді түбегейлі реформалау, оқытудың кредиттік технологиясын жетілдіру, оқытудың формалары мен әдістерін өзгерту, ондағы алдыңғы қатарлы жаңашыл оқу-тәрбие тәжірибелері мен қазіргі қоғам сұраныстарының арасындағы алшақтықты болдырмау, білімді арттыру үдерісіндегі жүйелілікті қамтамасыз етуде оның ролін жетілдіру және қазіргі заман техникасы мен технологиясын жоғары деңгейде қолдана білу.

Кредиттік оқыту жағдайында бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау ең алдымен практикалық іс - әрекет барысында пайда болатын мәселелерді формальды сипаттау дағдыларын, яғни тіл үйретудің ақпараттық-компьютерлік технологияларды қолданып іске асыру әдіс-тәсілдері туралы кәсіби білім, білік және дағдылар жүйесін қалыптастыруды қажет етеді.

Дәстүрлі білім беру жүйесінде мамандар даярлаушы кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты - мамандықты игерту ғана болған болса, ал қазір әлемдік білім кеңістігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның құзырлық қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге

бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну негізгі мақсат болып отырғаны баршамызға аян.

“Құзыр”, “құзырлық” және “құзырлы” түсініктері бұрынырақта тұрмыста, әдебиеттерде кеңінен пайдаланылды, сөздіктерде түсіндірмелері берілді. Мысалы, “Шетел сөздерінің қысқаша сөздігінде” (М., 1952ж.) “құзырлы (лат. *competens, competentis* қабілетті) – анықталған аймақта жетекші, білуші; өз білімі деңгейінде бір нәрсені шешу немесе талқылау статусы бар” деп анықтама берілген.

Ресей ғалымы Н.В. Кузминаның көзқарасы бойынша «Құзырлық дегеніміз – педагогтың басқа бір адамның дамуына негіз бола алатын білімділігі мен абыройлылығы деді».

Құзыр – өкілетті қызмет адамы, сол салада оның сәйкес білімі, танымы болуы қажет және жауапты шешімдерді қабылдауға құқылы.

Құзырлық – жұмыскердің өз білімі, біліктілігі және дағдылары негізінде нақты кәсіп аясында жоғары сапалы және мөлшерлік еңбек нәтижелеріне жету үшін нақты жұмыс түрлерін білікті атқара алу қабілеті. Болашақ мұғалімнің оқушыларға шетел тілін оқыту үшін төмендегідей негізгі құзыреттіліктерді игеруі тиіс: лингвистикалық; коммуникативтік; кәсіби-бейімді (кәсіби-педагогикалық мақсат аясында), т.б.

Болашақ мұғалімнің тұлғасы, дәстүрлі пәндердің (философия, психология, тарих, мәдениеттану, шетел тілі) әсеріне байланысты қалыптасады. Соңғы уақыттарға дейін коммуникативтік құзырлықты қалыптастыруға жеткілікті көңіл бөлінбеді.

Қазіргі оқытушы, болашақ мұғалімдерді дұрыс ұйымдастыра отырып, бағыт-бағдар беру арқылы өздігінен жұмыс жасауға үйрету нәтижесінде, жаңа идеялар мен жаңалықтар, болжамдар мен нәтижелер әкелетіндей тұлға даярлап шығуды көздеуде. Оқытушы қауымнан болашақ мұғалімдер тек білімге ғана емес, өмірге де үйрететін қабілеттілікті қажет етіп отыр.

Болашақ мұғалімдердің ақпараттық-коммуникативтік құзырлығын заманауи білім беру технологияларын пайдалана отырып ағылшын тілін оқыту арқылы қалыптастыру қазіргі заман талабы.

Тіл – адам мен адамды, ұлт пен ұлтты жақындастыратын өзгеше қатынас құралы. Тілмен сөйлесу адамзат баласы үшін тысқары бір дүние емес, ол ішкі құбылыс. Сөйлеу тек адамға ғана тән. Адам тіл арқылы бір-бірімен қатынаса алады. Тілді үйрету әдісі үнемі заман талабына, уақыт ағымына қарай өзгеріп, дамып, жетіліп отырады.

Олардың ішінде проблемалық оқыту, интерактивтік оқыту, модульдік оқыту, ойындық технологиялық оқыту, коммуникативтік оқыту тағы басқа технологиялар шетел тілін үйренушілердің белсенділігін арттыруда қолайлы болып табылады. Оқыту технологиясы педагогика ғылымында «педагогикалық үрдістің жүзеге асу жолы» танылады. «Педагогикалық технология - оқушы мен оқытушыға қолайлы жағдайда оқу үрдісін жоспарлау, ұйымдастыру, өткізудің және оқушымен оқытушының бірлескен педагогикалық әрекетінің әрбір жеке бөлшегіне дейін ойластырылған моделі».

Коммуникациялық бағыт адам өмірінің түрлі саласымен байланысатын сөйлеуді үйретуге бағындырылады. Сөйлеу мақсатына тиісті грамматикалық формалар мен синтаксистік құрылымдардың сөйлеуге қатысуы шарт және ол көбіне дайындықсыз сөйлеуге, бұрынғы меңгерген грамматикалық формаларды, лексикалық біліктерді автоматты түрде қолдануға жетуі керек. Оқушы өз ойын еркін жеткізе алу үшін оған қажетті лексикалық және грамматикалық минимум алдын-ала анықталып тапсырылады. Бұл тілді функционалдық тұрғыдан үйрету сипатына жатады.

Соңғы кездері, «қарым-қатынас» терминімен қатар, «коммуникация» термині кең тарап жүргенін айта кеткен жөн. Алғаш рет «коммуникация» термині (лат. *communication, communicare* – ортақтастыру, жеткізу, әңгімелесу) XX

ғасырдың басында ғылыми әдебиеттерде пайда болып, екі негізгі жалпы теориялық құрылым ретінде шетел зерттеушілері арқылы мынадай екі түрде қарастырылды: 1) бихевиоризм (коммуникацияның негізі жүйе ретінде тіл емес, тікелей кез-келген адамды тәрбиелеуге болатын сөйлеу сигналдары (дыбыстары); бұл әдістің өкілі Д.Уотсон); 2) тұлға ішкі метафизикалық қабілеті арқылы өз бойында басқа біреудің сезімдерін ашу болып табылатын коммуникация символикалық интеракционализм (персонализм-дербестік) (Дж.Г.Мид).

Қазақстандық зерттеушілердің кейбіреулері, біздің пайымдауымызша, жоғарыда көрсетілген коммуникацияның екі әдісімен сәйкес келетін, тілдік коммуникация мен техникалық коммуникацияны бөліп айтады. Техникалық коммуникация – ақпараттарды қабылдауға және жіберіп отыратуға мүмкіндік туғызатын құралдардың жиынтығы. Бұл коммуникацияның компоненттері: 1) хабарлама жібергіш; 2) хабарлама жеткізгіш; 3) байланыс арнасы; 4) қабылдаушы; 5) хабарлама алушы. Тілдік коммуникацияға хабар жіберушіні, хабар алушыны, олардың әңгімелесу барысы және тілдің бөлігі ретінде хабарламаны енгізуге болады [3, 4].

Қорыта айтқанда, қоғамдық өмірдің барлық саласын ақпараттандыру процесі дамытылуда. Экономикалық жағдай, адам өмірінің сапасы, ұлттық қауіпсіздік және мемлекеттің дүниежүзілік қоғамдастықтағы рөлі ақпараттық-технологиялық дамудың және оның даму қарқынының даму дәрежесіне байланысты. Барлық экономикалық дамыған елдерде және көптеген дамушы елдерде білім беру жүйесін ақпараттандырудың қарқынды процессі жүріп жатыр. Жалпы білімді жоғарылату жолдары жасалып жатыр және оқыту процессіне жаңа ақпараттық технологияларды енгізуге көп қаражат бөлінуде. Дегенмен, тілдерді оқыту процесінде компьютерлік технологиялардың қарқынды енгізілуіне қарамастан, арнайы мультимедиялық оқулықтар және оларды қолдану техникасы туралы әдістеменің болмауы себепті шет тілін үйрету процессінде компьютерлендіру жеткілікті дамымаған. Сонымен, ағылшын тілін оқыту әдістемесінің жеткіліксіз жасалуы, ағылшын тіліне оқытуды компьютер арқылы ұйымдастыру жолдарын жүзеге асыруды және ізденісті қажет ететін маңызды мәселе болып табылады.

1. Основы кредитной системы обучения в Казахстане /С.Б.Абдыгаппарова, Г.К.Ахметова, С.Р.Ибатуллин, А.А.Кусаинов, Б.А.Мырзалиев, С.М. Омирбаев; Под общ. ред. Ж.А.Кулекеева, Г.Н.Гамарника, Б.С.Абдрасилова. – Алматы: Қазақ университеті, 2004.–198 с.

2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2005 жылдың 9 желтоқсанында №753 бұйрығымен бекітілген «Эксперименттік режимде іске асырылатын кредиттік оқыту жүйесі туралы ереже».

3. Нурманбетова Д.Н., Нефедова Л.В., Ковальская С.И., Абдильдина Р.Ж. /Методические рекомендации по разработке учебно-методических комплексов учебных дисциплин для студентов. – Астана: ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, 2004. – 42 с.

4. Аганина К. Ж. Педагогикалық технологиялар негізінде студенттердің кәсіби іскерлік құзыреттілігін қалыптастыру /Білім әлемінде = В мире образования. - 2009. - №1. - 24-29 бет.

В данной статье рассмотрено формирование информационно-коммуникативной компетенции в обучении будущих учителей кредитной системе.

In this article the formation of information-communicative competencion of future teachers in teaching to credit system.